

Handläggare
Stefan Larsson Lindmark
Telefon: 08-50808494

Till
Kungsholmens stadsdelsnämnd
2023-08-24

Svar på remiss Förskolerapport 2022

Svar på remiss från kommunstyrelsen Dnr KS 2023/579

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har gett utbildningsnämnden i uppdrag att årligen ta fram en förskolerapport. Förskolerapporten syftar till att ge en stadsövergripande bild av både fristående och kommunal förskola i Stockholms stad 2022.

Av rapporten framgår en utveckling inom flera områden. Till exempel visar uppföljningen på en tydligare styrning av det språkutvecklande arbetet och en tydligare organisation för att säkerställa undervisning enligt skollagen i de kommunala förskolorna.

Förvaltningen bedömer att Förskolerapport 2022 ger en bra övergripande bild av kvalitet och utveckling i stadens förskolor.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har gett utbildningsnämnden i uppdrag att årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet förskola inklusive en analys av utvecklingen inom området. Den nya förskolenämnden kommer att få ansvar för rapporten från och med 2023.

För att genomföra uppdraget har bland annat offentlig statistik och uppgifter från SCB, Skolverket, Sweco och ILS (stadens system för integrerade ledning och styrning) sammanställts.

Stadsdelsförvaltningarna har redovisat underlag till rapporten enligt särskilda anvisningar som grundar sig på de utvecklingsområden som identifierades i tidigare års förskolerapporter och nationellt angelägna områden för förskolan. Rapporten grundar sig också på uppgifter som samlats in från förskolor med enskilda huvudmän

Ärendet

Förskolerapporten innehåller slutsatser utifrån följande områden.

- Nya lagkrav för att få fler barn att gå i förskola
- Insatser för att stärka barns språkutveckling i svenska och för flerspråkighet
- Insatser för ökad likställighet i bedömningsgrunderna för barn i behov av extraordinärt stöd
- Personalens utbildningsnivå och faktiska förutsättningar för uppdraget.
- Fortsätta utveckla bilden av likvärdig kvalitet i stadens förskola.

Nya lagkrav för att få fler barn att gå i förskola

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen som syftar till att fler barn ska gå i förskola och få möjlighet till bättre språkutveckling i svenska. Ändringarna innebär bland annat att hemkommunen inför hösten det år ett barn fyller tre år, genom uppsökande verksamhet, ska ta kontakt med icke inskrivna barns vårdnadshavare.

I kommunfullmäktiges budget 2022 fick utbildningsnämnden i uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna fortsätta att fördjupa kunskaperna om varför barn inte är i förskolan och påbörja relevanta åtgärder för att öka inskrivningsgraden. I 2023 års budget har förskolenämnden fått i uppdrag att fortsätta arbeta för att öka andelen inskrivna barn i förskolor i områden där inskrivningsgraden är låg.

Vid utgången av 2022 var inskrivningsgraden i staden för 2–5 åringar 94,4 procent, vilket är en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med år 2021 (94,2). I 2022 års redovisning är inskrivningsgraden lägst i Järva och Skärholmen och högst på Södermalm och i Hägersten-Älvsjö.

Insatser för att stärka barns språkutveckling i svenska och för flerspråkighet

Utbildningsförvaltningen har för tredje året i rad genomfört en uppföljning av hur stadsdelsförvaltningarna arbetar för att stärka barns språkutveckling. I samtliga stadsdelsnämndsområden är språkutveckling ett prioriterat målområde.

De flesta stadsdelsförvaltningar har tagit fram strategier som resulterat i handlingsplaner, språkpolicy och andra dokument som ska ge stöd i det språkutvecklande arbetet och implementerar nu dessa i sina respektive verksamheter.

Flera stadsdelsförvaltningar beskriver också att det pågår utvecklingsarbeten med syftet att mer systematiskt följa upp det språkutvecklande arbetet. Dels för att kunna visa på faktiska resultat, exempelvis barns progression, men också för att kunna kvalitetssäkra de arbetssätt och metoder som används i arbetslagen. Detta visar på en tydligare styrning av förskolornas arbete inom området sedan föregående år. I följande avsnitt presenteras resultaten av årets uppföljning i korthet

Pågående insatser i stadsdelarna

Flera språkutvecklande kompetensutvecklingsinsatser pågår i staden, många statsbidragsfinansierade, både för ledning och personal kring barns språkutveckling och flerspråkighet.

Flera insatser och arbetssätt som mer direkt kommer barnen till del pågår också. Digitala verktyg, strukturerad högläsning med boksamtal och ett språkutvecklande förhållningssätt generellt lyfts fram i årets rapportering från stadsdelsförvaltningarna.

Förskolesummit 2022 har även fokuserat språkutveckling i svenska och flerspråkighet vilket passat väl in i stadsdelsförvaltningarnas systematiska kvalitetsarbeten.

Många stadsdelar har satsat på att utveckla pedagogiska miljöer som ska stimulera till interaktion och språkutveckling och byggt upp/utökat befintliga förskolebibliotek för att inspirera till mer läsning. Ungefär hälften av stadsdelarna lyfter fram att de arbetar med att skapa lekfrämjande miljöer för att stimulera och utmana barnen vidare i språk, utveckling och lärande.

I flera av underlagen nämns en ökad samverkan med vårdnadshavare kring språkutveckling genom de lokala biblioteken. Biblioteken både informerar vårdnadshavare om vikten av att läsa för och tillsammans med barnen och delar ut bokpåsar med böcker på barnens modersmål. Syftet är att inspirera till högläsning i hemmen och öka medvetenheten kring språkutveckling generellt. Samarbeten med de lokala biblioteken kring högläsning på förskolan pågår också i flera stadsdelar.

Olika metoder för uppföljning och utvärdering behöver utvecklas

Det finns starkt vetenskapligt stöd för att framgångsrik språkutveckling av majoritetsspråket förutsätter att barn ges rika möjligheter att exponeras för språket, i det här fallet svenska.

Det gäller även personal som inte har svenska som modersmål och behöver stöd i att utveckla sin svenska på arbetsplatsen. De lokala behoven och förutsättningarna varierar i hög grad i Stockholm mellan stadsdelar. Vårdnadshavares utbildningsnivå, grad av förvärvsarbete, språklig kompetens och även kulturella skillnader påverkar exempelvis barns vistelsetid. Vilket i sin tur skapar olika förutsättningar för hur undervisningen kan bedrivas. Den språkutvecklande undervisningen kan därmed behöva anpassas till de särskilda förutsättningar som råder lokalt på stadsdelsnivå.

Olika metoder för uppföljning och utvärdering behöver således utvecklas beroende på de specifika förutsättningar som råder lokalt. Det är angeläget att metoderna är förankrade hos personalen och att de får tillräckligt stöd för att genomföra både undervisning och utvärderingen av densamma.

I 2023 års budget har förskolenämnden fått i uppdrag att stötta stadsdelsnämnderna i det fortsatta utvecklingsarbetet som rör språkutvecklande arbetsätt och rutiner vid övergångar.

Insatser för ökad likställighet i bedömningsgrunderna för barn i behov av extraordinärt stöd

Hanteringen av tilläggsbelopp till fristående förskolor och verksamhetsstöd till kommunala förskolor regleras på olika sätt. För fristående huvudmän finns bestämmelser som reglerar hemkommunens skyldighet att lämna bidrag för särskilt stöd. Det finns ingen motsvarande reglering för kommunal huvudman.

Inom Stockholms stad är det utbildningsförvaltningen som handlägger tilläggsbelopp till fristående förskolor och pedagogisk omsorg. För de kommunala förskolorna fördelar stadsdelsförvaltningarna verksamhetsstöd.

Föregående års jämförelse mellan enskild och kommunal regi visar att ansökan och utredning inte skiljer sig nämnvärt mellan fristående och kommunalt drivna förskolor. Skolverkets stödmaterial för bedömning används i större utsträckning. Stadsdelsförvaltningarna beskriver i årets redovisning att utvecklingsarbetet fortgår med att följa upp hur verksamhetsstödet används.

Några stadsdelsförvaltningar redovisar att de har specialpedagoger anställda enhetsvis som stöttar personalen i förebyggande arbete. Specialpedagoger eller resurs/stödteam med specialfunktioner deltar i förvaltningarnas återkommande avstämningar med gemensamma bedömningar av ansökningar och uppföljningar av dessa.

Det finns över lag gemensamt framtagna strukturer och rutiner för hantering av extraordinärt stöd som omfattar handlingsplaner och särskilda dokumentmallar.

I 2023 års budget har förskolenämnden fått i uppdrag att fortsätta verka för likställighet i bedömningsgrunderna för barn i behov av särskilt stöd

Personalens utbildningsnivå och förutsättningar för uppdraget Anställningsformen barnskötare är vanlig i förskolan men är ingen skyddad befattning och regleras inte i skollagen. Sveriges kommuner och regioner (SKR) anger i Öppna jämförelser att variationen i utbildningsbakgrund bland barnskötare sannolikt är mycket stor och att utbildningskraven för anställning varierar mellan kommuner och har sett olika ut över tid. Barnskötare går därmed inte att urskilja i den nationella statistiken. Det går inte heller att avgöra hur stor andel av de som är anställda som barnskötare som ingår i de olika kategorierna för statistiken. Det är i sammanhanget viktigt att beakta skillnaden i definitionen av utbildningsnivå och kompetens.

Av Skolverkets senaste statistik som avser den 15 oktober 2022 framgår att andelen legitimerade förskollärare i kommunal förskola i Stockholm var 33 procent, en minskning med en procentenhet sen föregående år. Gruppen som har en gymnasieexamen för arbete med barn var 12 procent, en enhet lägre än 2021. Andelen med viss pedagogisk utbildning var 29 procent (16 procent 2021) och personalgruppen med övrig utbildning uppgick till 24 procent, en minskning med 12 procent från år 2021.

Alla barn i förskolan har rätt till undervisning av legitimerade förskollärare som också ansvarar för att följa upp varje barns utveckling och lärande. Andel legitimerade förskollärare är en av indikatorerna för förskola i staden. Årsmålet 2022 var 33 procent legitimerade förskollärare i kommunala förskolor vilket Skolverkets statistik för 2022 visat uppnåddes i Stockholms stad. Dessa uppgifter är självrapporterade och skiljer sig därför något från Skolverkets statistik

Utbildningsförvaltningen har över tid följt upp antal barngrupper i de kommunala förskolorna som saknar kontinuerlig undervisning av legitimerade förskollärare. Stadsdelsförvaltningarna redovisar 2022 att det finns cirka 50 av 1865 barngrupper som saknar legitimerade förskollärare som kontinuerligt undervisar barnen vilket är cirka 25 barngrupper färre jämfört med föregående år. Andelen avdelningar som saknar legitimerade förskollärare har minskat från knappt 8 procent 2019 till mindre än 3 procent 2022

Insatser för strategisk kompetensförsörjning

För tillsvidareanställda barnskötare inom förskolan som saknar grundutbildning erbjuds gymnasial yrkesutbildning. Utbildningen genomförs inom ramen för befintlig anställning och förskolorna erbjuds vikarieersättning.

Det är en ettårig utbildning vid Midsommarkransens gymnasium som omfattar 1 300 gymnasiepoäng och följer Skolverkets nationella yrkespaket för arbete med barn i förskola.

Barnskötare med tillsvidareanställning i fristående och kommunala förskolor har erbjudits möjlighet att genom den erfarenhetsbaserade utbildningen vidareutbilda sig till förskollärare på delvis arbetstid och med vikarieersättning till förskolan. För närvarande är omkring 300 personer under utbildning till förskollärare

Den nya förskolenämnden ska verka för god tillgång av barnskötare och legitimerade förskollärare i staden förskolor, stärka läraryrkets attraktivitet, förbättra arbetsmiljön och stärka karriärvägar.

Förskolenämnden har i budget 2023 fått i uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med kommunstyrelsen ta fram en samlad strategi för kompetensförsörjningen inom förskolan i Stockholms stad.

Förskoleförvaltningen samordnar strategiska insatser för stadens kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Det genomförs inom följande områden:

- Strategisk kompetenskartläggning av personalens utbildningsnivå i förskolan.
- Strategiskt stöd till stadsdelsnämndernas arbete med forskning och utveckling (FoU).
- Strategiskt stöd till stadsdelsnämndernas arbete med kompetensförsörjning genom särskilda insatser.

Utbildningsinsatser för att höja personalens kompetens i svenska språket i kommunal förskola

Samtliga stadsdelsförvaltningar inventerar och arbetar på olika sätt för att höja personalens kompetens i det svenska språket. Behoven av insatser ser olika ut beroende på stadsdelsområde men i samtliga stadsdelar har det genomförts insatser för att öka personalens kompetens i det svenska språket. Detta är en tydlig förbättring jämfört med 2019 då arbetet påbörjades.

Insatser för att förbättra personalens arbetssituation

På uppdrag av kommunfullmäktige tog utbildningsnämnden under 2018 och 2019 i samråd med stadsdelsnämnderna fram en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för förskollärare och barnskötare. Handlingsplanens tio åtgärdspekter pekade på hur arbetssituationen kan förbättras för personalen och hur förskolan kan utforma sin ledningsorganisation för att främja ett närvarande och pedagogiskt ledarskapet.

Systematiskt arbete med handlingsplanens intentioner

Under fyra års tid har utbildningsförvaltningen årligen och på olika sätt följt stadsdelsförvaltningarnas arbete med att omsätta handlingsplanens utvecklingsområden. Samtliga stadsdelsnämndsområden redovisar att de genomför systematiska insatser för att förbättra personalens arbetssituation och uppföljningen sker kontinuerligt. Uppföljningar över tid visar ihållande och långsiktiga utvecklingsområden. Årets redovisning handlar i huvudsak om att tydliggöra arbetslagens yrkesroller och ansvarsområden samt att organisera för grundläggande förutsättningar att kunna planera för arbetet. Vidare fortsätter arbetet med organisering för ett mer närvarande ledarskap genom att inrätta stödfunktioner till rektor.

I princip samtliga stadsdelsnämndsområden har sedan handlingsplanens framtagande utarbetat gemensamma ramar för personalens planerings- och utvecklingstid (PUT) vilket var ett prioriterat område för grundläggande förutsättningar. De framhåller att de lokala överenskommelserna för planeringstid som en framgångsfaktor i arbetsmiljöarbetet tillsammans med andra strukturer och verktyg för planering och bedömning.

Personalen upplever arbetet som meningsfullt trots ökad sjukfrånvaro på flera håll. Resultatet från medarbetarenkäter visar generellt på en ökad trivsel och delaktighet samt att arbetet upplevs som meningsfullt. Samtidigt beskriver vissa stadsdelsförvaltningar att det är en ansträngd arbetssituation med trötthet, ökad sjukfrånvaro och vikariebrist. De flesta stadsdelsförvaltningar vittnar om ökade svårigheter att anställa vikarier.

I kommunfullmäktiges budget 2023 framgår att förskolenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att inrätta vikariepooler med fast anställd personal för att främja kontinuitet i förskola.

Tydligare roller i arbetslaget ger utvecklad arbetsplatskultur

I föregående års Förskolerapport beskriver stadsdelsförvaltningarna framgångsrika utvecklingsarbeten med att tydliggöra roller i arbetslagen och förskollärarnas särskilda ansvar för undervisningen. Ett arbete som fortgår och som resulterat i att en förändrad arbetsplatskultur utvecklats. Det har exempelvis visat sig i att förskollärarna identifierar sig som ledare och har fått en mer handledande roll gentemot barnskötarna. Det är oftare förskollärarna som representerar verksamheten utåt vilket stöds av uppbyggda strukturer för nätverk, utvecklings- och planeringstid.

Att tydliggöra förskollärarens roll i förhållande till barnskötarens innebär även att arbetslagets gemensamma ansvar klargörs. Arbetet med att tydliggöra yrkesroller och arbetsuppgifter, exempelvis med befattningsbeskrivningar, beskriver stadsdelsförvaltningarna som en orsak till den ökade upplevelsen av meningsfullhet i arbetet.

Behov av gemensamma bedömningsgrunder för kvalitet i förskolan i staden

För att skapa förutsättningar för objektiva och rättssäkra uppföljningar och bedömningar behövs gemensamma krav och likvärdiga bedömningsgrunder för kvalitet i stadens förskola.

Eftersom statlig insyn i kommunal förskola är förhållandevis svag bör det vara särskilt angeläget för kommunala huvudmän att ha en god egenkontroll för att säkerställa författningskraven. Nationella bestämmelser, mål och riktlinjer kring förskolan är i vissa fall vida och saknar konkretion.

Det är då rimligt att en kommun i sin egenskap av huvudman finner behov av att fylla ut det nationella uppdraget med hjälp av riktlinjer eller regler. Det behöver då förtydligas vilken status kommunala riktlinjer har i förhållande till enskild huvudman. Detta omfattar även huvudmannens åtgärdsskyldighet, det vill säga ha beredskap för att agera om det framkommer brister i utbildningen. För att kunna utöva detta ansvar måste huvudmannen nås av information om brister i verksamheten. Skolchefen skulle kunna bistå huvudmannen i detta uppdrag.

Utbildningsförvaltningen föreslår en fortsatt utredning av krav och likvärdiga bedömningsgrunder för kvalitet i stadens förskola för att skapa förutsättningar för objektiva och rättssäkra uppföljningar och bedömningar oavsett regi. Bland annat föreslås att förstärka egenkontrollen i den kommunala verksamheten med skolchefen som mottagare av information gällande brister.

Frågan om likvärdighet i relation till det systematiska kvalitetsarbetet

Frågan om likvärdighet i förskolan är viktig samtidigt som begreppet i sig är mångfacetterat med ett flertal inneboende betydelser. Skolcheferna orienterar sig huvudsakligen mot den egna stadsdelen när det gäller arbetet med att främja likvärdighet, framför allt för att det är där de har sitt lokala uppdrag och mandat.

Av undersökningen framgår att utvidgat och fördjupat samarbete, samverkan och samordning mellan stadsdelsnämndområden kan innebära möjligheter att stärka likvärdighet och kollegialt lärande. Det kan också påverka utvecklingen av ett mer enhetligt och likvärdigt systematiskt kvalitetsarbete med en starkare koppling till de nationella målen.

Slutsatser och utvecklingsbehov

- Regelbunden inventering av vårdnadshavare med icke inskrivna barn och fördjupade kunskaper om skäl till att barn inte är inskrivna förskola i Stockholm är kritiska faktorer för att utforma insatser för att öka inskrivningsgraden
- De utmaningar som lyfts i årets rapport gällande uppföljning och utvärdering av det språkutvecklande arbetet kan delvis mötas genom analys av resultaten från Skolverkets kartläggningmaterial Hitta språket.
- Det behövs ytterligare kartläggning och analys för att förstå mer om personalgruppernas utbildningsbakgrund och kompetens för att kunna anpassa fortbildningsinsatser.
- Satsningar på att höja personalens kompetens i svenska behöver följas upp och utvärderas för att bedöma om de lett till en språklig kompetenshöjning.
- Fortsatt utveckla organiseringen för undervisning så att den ledas av legitimerad förskollärare som kontinuerligt undervisar alla barn.
- Det finns ett fortsatt behov av att utveckla grundläggande förutsättningar för uppdraget såsom exempelvis stödstrukturer för frånvaro i arbetslagen.
- Fortsätta utveckla likvärdiga bedömningsgrunder för kvalitet i förskolan i staden samt utveckla samverkan mellan stadsdelsnämndsområdena

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av förskoleavdelningen inom förvaltningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen bedömer att Förskolerapport 2022 ger en bra övergripande bild av kvalitet och utvecklingsbehov i stadens förskolor.

Nya lagkrav för att få fler barn att gå i förskola

Inskrivningsgraden för barn in i förskola är hög på Kungsholmen och ligger 95,6 procent för barn i åldern 2-5 år. Utifrån de nya lagkraven kommer förvaltningen att skicka ut erbjudande om förskoleplats till barn som inte går i förskola på Kungsholmen.

Förvaltningen ser positivt på att arbetet i stadens förstärks för att regelbundet inventera icke inskrivna barn och att få fördjupade kunskaper om skäl till att barn inte går på förskola.

Insatser för att stärka barns språkutveckling i svenska och för flerspråkighet

Det är positivt att rapporten visar på att stadens förskolor utvecklat sitt språkutvecklande arbetssätt och att det bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Kungsholmens stadsdelsförvaltning har precis som de flesta andra stadsdelsförvaltningarna tagit fram mål och strategier som ska ge stöd i det språkutvecklande arbetet.

Förvaltningen känner igen sig i beskrivningen av att flera språkutvecklande kompetensutvecklingsinsatser pågår i staden, många statsbidragsfinansierade, både för ledning och personal kring barns typiska språkutveckling och flerspråkighet.

Flera insatser har genomförts inom stadsdelsförvaltningens förskolor för att stärka det språkutvecklande arbetssättet. Det har till exempel varit utbildningar i flerspråkighet, utvecklingen av högläsning för barnen, nya digitala verktyg och ett stärkt samarbete med biblioteken. Flera förskolor på Kungsholmen har också utvecklat det pedagogiska arbetet med språk i fördjupningsarbetet med lek.

Kungsholmens förskolor har under året börjat att arbeta med utbildningar i språkmoduler för att stärka pedagogernas kompetens. Rektorer och förskollärare deltog också i Förskolesummit 2022 som hade fokus på språkutveckling svenska och flerspråkighet.

Förvaltningen instämmer i att olika metoder för uppföljning och utvärdering behöver utvecklas beroende på de specifika förutsättningar som råder lokalt. Det är angeläget att metoderna är förankrade hos personalen och att de får tillräckligt stöd för att genomföra både undervisning och utvärderingen av densamma.

Insatser för ökad likställighet i bedömningsgrunderna för barn i behov av extraordinärt stöd

I Förskolerapport 2022 konstateras att föregående års jämförelse mellan enskild och kommunal regi visar att ansökan och utredning inte skiljer sig nämnvärt mellan fristående och kommunalt drivna förskolor. Skolverkets stödmaterial för bedömning används i större utsträckning.

Kungsholmen är en av flera stadsdelsförvaltningar som har specialpedagoger anställda enhetsvis som stöttar personalen i förebyggande arbete. Förvaltningen känner igen sig i beskrivningen av att det över lag finns gemensamt framtagna strukturer och rutiner för hantering av extraordinärt stöd som omfattar handlingsplaner och särskilda dokumentmallar.

I 2023 års budget har förskolenämnden fått i uppdrag att fortsätta verka för likställighet i bedömningsgrunderna för barn i behov av särskilt stöd. Förvaltningen ser positivt på en ökad dialog om bedömningsgrunderna men vill också lyfta fram vikten av helheten i det specialpedagogiska arbetet så att det inte bara kopplas till hur verksamhetsstöd beviljas och bedöms.

Kungsholmens specialpedagoger stödjer många arbetslag i ett förebyggande syfte och utbildar pedagoger i till exempel tydliggörande pedagogik. De har också ett nära samarbete med varandra kring kartläggningar, handlingsplaner, speciella lekgrupper, utbildningar i flerspråkighet och föräldrastöd.

Personalens utbildningsnivå och förutsättningar för uppdraget Förskolerapport 2022 visar på komplexiteten då det gäller att bedöma kompetensen hos de som är anställda som barnskötare eftersom det inte är skyddad befattning och inte regleras i skollagen.

Barnskötare går inte att urskilja i den nationella statistiken. Det går inte heller att avgöra hur stor andel av de som är anställda som barnskötare som ingår i de olika kategorierna för statistiken. Det är i sammanhanget viktigt att beakta skillnaden i definitionen av utbildningsnivå och kompetens.

På Kungsholmens kommunala förskolor har de flesta barnskötare pedagogisk utbildning på gymnasienivå. Det finns också dem utan utbildning som konverterats in efter en längre anställningstid. Förvaltningen ser det som nödvändigt att barnskötare inom förskolan som saknar grundutbildning erbjuds gymnasial yrkesutbildning på det sätt som det beskrivs i Förskolerapporten.

Alla barn i förskolan har rätt till undervisning av legitimerade förskollärare som ansvarar för att följa upp varje barns utveckling och lärande. Andel legitimerade förskollärare är en av indikatorerna för förskola i staden. Årsmålet 2022 var 33 procent legitimerade förskollärare i kommunala förskolor och i stadens egen uppföljning var andelen förskollärare 37 procent. Kungsholmen hade ett genomsnitt på 35,8 procent.

Alla barngrupper på Kungsholmens kommunala förskolor utom några få leds av legitimerade förskollärare. I de fall de saknas legitimerade förskollärare leds arbetet oftast av en barnskötare som vidareutbildar sig till förskollärare eller någon som har en annan lärarutbildning.

För närvarande är omkring 300 barnskötare med tillsvidareanställning i fristående och kommunala förskolor under utbildning till förskollärare. Förvaltningen anser att det är viktigt att möjligheten att vidareutbilda sig till förskollärare finns kvar för att säkra behovet av kompetenta förskollärare i staden och för att erbjuda karriärvägar i förskolan.

Förvaltningen ser positivt på att förskolenämnden i budget 2023 fått i uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med kommunstyrelsen ta fram en samlad strategi för kompetensförsörjningen inom förskolan i Stockholms stad.

Förvaltningen ser i sin uppföljning av förskolor med lägre resultat att förskollärarna på dessa förskolor ofta har brister i sin kompetens även om de är legitimerade förskollärare. Det är därför av vikt att få med det perspektivet i en gemensam strategi för kompetensförsörjning inom förskolan.

Det saknas idag ett strategiskt stöd till stadsdelsnämndernas arbete med forskning och utveckling och förvaltningen ser därför positivt på att den nya förskoleförvaltningen får ett samordningsansvar för FOU arbetet inom stadens förskolor. Ett ökat erfarenhetsutbyte och ett närmare samarbete mellan stadsdelarna om pågående FOU-arbetet med olika universitet skulle stärka utvecklingen och likvärdighet i staden.

I princip samtliga stadsdelsnämndsområden har sedan handlingsplanens för förskollärare barnskötare togs fram utarbetat gemensamma ramar för personalens planerings- och utvecklingstid (PUT) vilket var ett prioriterat område. Det gäller även Kungsholmens kommunala förskolor där den lokala överenskommelsen för planeringstid varit en framgångsfaktor i arbetsmiljöarbetet tillsammans med andra strukturer och verktyg för planering och bedömning.

Förskolerapporten visar att personalen i stadens förskolor upplever arbetet som meningsfullt trots en ökad sjukfrånvaro på flera håll. Resultatet från medarbetarenkäten på Kungsholmens kommunala förskolor har förbättrats de senaste åren och ligger över genomsnittet i staden. Svaren från medarbetarna visar generellt på en ökad trivsel och delaktighet samt att arbetet upplevs som meningsfullt. Samtidigt känner förvaltningen igen sig i beskrivningen av att många förskolor i staden har en ansträngd arbetssituation med hög frånvaro och vikariebrist.

De är en utmaning att anställa vikarier med utbildning och rätt kompetens då ordinarie personal är frånvarande. På förskolor med lägre resultat finns det ett tydligt samband mellan brist på kontinuitet i arbetslagen och brister i utbildningen och undervisningen för barnen. Det är därför bra att förskolenämnden i samarbete med stadsdelsnämnderna ska utreda möjligheten att inrätta vikariepooler med fast anställd personal för att främja kontinuiteten i förskola.

Tydligare roller i arbetslaget ger utvecklad arbetsplatskultur

I Förskolerapport 2022 beskrivs stadsdelsförvaltningarnas framgångsrika utvecklingsarbeten med att tydliggöra roller i arbetslagen och förskollärarnas särskilda ansvar för undervisningen.

Ett arbete som fortgår och som resulterat i att en förändrad arbetsplatskultur utvecklats. Förvaltningen känner igen sig i beskrivningen att förskollärarna identifierar sig som ledare och har fått en mer handledande roll gentemot barnskötarna. Det är oftare förskollärarna som representerar verksamheten utåt vilket stöds av uppbyggda strukturer för nätverk, utvecklings- och planeringstid.

Arbetet med att tydliggöra yrkesroller och arbetsuppgifter, exempelvis med befattningsbeskrivningar och lönekriterier, ser förvaltningen som en orsak till den ökade upplevelsen av meningsfullhet i arbetet.

Behov av gemensamma bedömningsgrunder för kvalitet i förskolan i staden

I Förskolerapporten dras slutsatsen att för objektiva och rättssäkra uppföljningar och bedömningar behövs gemensamma krav och likvärdiga bedömningsgrunder för kvalitet i stadens förskola.

Eftersom statlig insyn i kommunal förskola är förhållandevis svag bör det vara särskilt angeläget för kommunala huvudmän att ha en god egenkontroll för att säkerställa författningskraven. Nationella bestämmelser, mål och riktlinjer kring förskolan är i vissa fall vida och saknar konkretion. Det är då rimligt att en kommun i sin egenskap av huvudman finner behov av att fylla ut det nationella uppdraget med hjälp av riktlinjer eller regler. Detta omfattar även huvudmannens åtgärdsskyldighet, det vill säga ha beredskap för att agera om det framkommer brister i utbildningen. För att kunna utöva detta ansvar måste huvudmannen nås av information om brister i verksamheten. Skolchefen skulle kunna bistå huvudmannen i detta uppdrag.

Stadsdelsförvaltningen anser att ovanstående resonemang är intressant och att det behövs en mer kvalitativ uppföljning av förskolor med lägre resultat och låg kvalitet för barnen. Det är ofta komplexa kvalitetsbrister i dessa förskolor som kräver en mer riktad uppföljning från huvudmannen. Det är en slutsats som förvaltningen drar efter att under de tre senaste åren utvecklat en intern form av granskning för kommunala förskolor med lägre resultat.

Utbildningsförvaltningen föreslår en fortsatt utredning av krav och likvärdiga bedömningsgrunder för kvalitet i stadens förskola för att skapa förutsättningar för objektiva och rättssäkra uppföljningar och bedömningar oavsett regi. Förvaltningens förhoppning är att de likvärdiga bedömningsgrunder som tas fram inte i huvudsak utgår från strukturella faktorer utan att de har ett barnperspektiv som bedöms utifrån kvalitativa metoder.

Förvaltningen ställer sig positiv till ett utvidgat och fördjupat samarbete, samverkan och samordning mellan stadsdelsnämndsområden som föreslås i rapporten för att stärka till exempel likvärdighet och kollegialt lärande. Men också i fråga om utvecklingen av ett mer enhetligt och likvärdigt systematiskt kvalitetsarbete.

Förvaltningen ser ett behov av att samverka på staden nivå om gemensamma tolkningar av lagtexter och myndighetsutövning. Förskolenämnden får en viktig roll i detta för att skapa en likvärdighet i staden.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter

Förskolerapporten och dess slutsatser får indirekta konsekvenser för barn och barns rättigheter. Innehåll och slutsatser för ökad kvalitet och likvärdighet utgår från skollagens och läroplanens uppdrag. Båda dessa tar sina utgångspunkter i lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Rapportens syfte och innehåll har därför bedömts ligga väl i linje med barnens bästa ur ett barnrättsperspektiv.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Förskola har en viktig funktion i samhället för jämställdheten mellan kvinnor och män. I förskolans uppdrag ingår att aktivt inkludera ett jämställdhetsperspektiv för alla barn. Förskole-rapporten lyfter vissa skillnader i förskoleundersökningens resultat mellan pojkar och flickor. I övrigt behandlas inte jämställdhetsfrågor på något konkret sätt. Förslagen i rapporten innebär dock inte en påverkan på barn utifrån kön.

Lena Slotte
Lena Slotte
T.f stadsdelsdirektör
Kungsholmens
stadsdelsförvaltning

Lena Forsberg
Lena Forsberg
Avdelningschef
Kungsholmens
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Förskolerapport 2022

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lena Slotte	2023-08-08
Lena Forsberg	2023-08-08